

Ворона Вікторія Олександрівна
(*наук. керівник – д-р іст. наук, професор Передерій І. Г.*)
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава

ЕЛЕКТРОННА БІБЛОТЕКА ЯК НОВІТНІЙ ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ

Цифрові технології давно стали частиною повсякденного життя, і бібліотеки впроваджують їх не менш активно. Завдяки сучасним ІТ-рішенням кардинально змінюються принципи бібліотечної роботи. Головний тренд – рівний доступ до інформації для всіх користувачів. Тому багато бібліотек зараз існують у двох форматах: офлайн та онлайн. Усе частіше для отримання інформації використовують саме інтернет-ресурси. Одним із найбільш затребуваних ресурсів інтернету стали електронні бібліотеки.

Електронна бібліотека (ЕБ) – інтегрована інформаційна система, яка дає змогу накопичувати, зберігати та ефективно використовувати різноманітні колекції електронних повнотекстових та мультимедійних документів, що доступні у зручному для користувача вигляді [3]. Головним елементом будь-якої бібліотеки – чи класичної, чи електронної – завжди залишається читач: власне, всі сервіси, які пропонує бібліотека, спрямовані на задоволення його потреб.

За функціональною спрямованістю електронні бібліотеки поділяють на спеціалізовані та загального характеру. Перші ЕБ зберігали та надавали доступ до інформаційних ресурсів у певній предметній галузі. Вони були багатофункціональними, і разом із набором стандартних послуг надавали можливість нетрадиційного характеру обробки, задоволення специфічних вимог (зберігання результатів та архівів експериментів, підтримка часових та просторових характеристик даних, спеціальні форми завдання вхідних та вихідних даних – картографічні, графічні, оцифровані фотографії, звукозаписи). ЕБ загального характеру зберігали інформаційні ресурси з багатьох напрямів знань і використовували переважно мінімальний інструментарій, що забезпечував реалізацію стандартних функцій інформаційної системи [3].

Сучасні електронні бібліотеки у світі формуються як оригінальне інформаційне середовище для об'єднання колекцій, послуг і людей з метою надання доступу користувачам до інформаційних ресурсів.

Основним призначенням електронних бібліотек є надання читачам повних текстів документів і функціональних можливостей роботи з ними в поєднанні з інформацією, поданою в інших форматах, наприклад, файлів, що містять зображення, звук, анімацію, відео. Саме можливість накопичувати і надавати доступ до документів різного формату є суттєвою перевагою електронних бібліотек. Сьогодні активно діє безліч електронних бібліотек, що містять інформаційні ресурси різних напрямів, обсягу і якості, які доступні користувачам через глобальну мережу Інтернет [1].

Для користувача електронної бібліотеки шлях до потрібної інформації значно спроститься, але тільки за умови якісної підготовки електронних документів до використання. Можна виділити такі зміни у доступі до інформації, які з'явилися внаслідок застосування сучасних інформаційних та комунікаційних технологій у бібліотеках:

1. Скорочення часу надходження необхідної інформації до споживачів. Люди з усього світу можуть отримати доступ до однієї інформації за наявності підключення до інтернету. Користувачі можуть працювати в електронних бібліотеках, незалежно від фізичного розташування джерел інформації, у будь-який час доби та в будь-якому зручному для читача місці.

2. Забезпечення більших можливостей щодо пошуку відомостей та їх опрацювання, оскільки практично будь-яке слово в тексті може бути пошуковим виразом.

3. Забезпечується можливість спільного використання певної інформації, що значно спрощує завдання фізичного дублювання мало використовуваних матеріалів, а також забезпечується доступ до унікального документа, для роботи за яким раніше потрібно було приїхати до сховища, де він зберігається.

4. З'являються перспективи зниження вартості поширення нормативної, навчальної, методичної інформації за допомогою використання технологій мережі Інтернет. Електронні біб-

ліотеки сприяють розширенню можливостей авторів. Навіть малотиражні видання можуть знайти свого читача і принести позитивний прикладний ефект [4].

5. Розширення доступу до рідкісних джерел завдяки їх оцифруванню. Оцифрування дає змогу забезпечити доступ до копій матеріалів, які в іншому випадку зазнали б пошкодження через багаторазове використання. Забезпечується зберігання джерел, що зафіксовані на недовговічних носіях, як-от папір, кіно-, аудіо- та відеоплівки, диски, платівки, тим паче що деякі відтворювальні пристрої поступово зникають із вжитку.

6. Під час переведення інформації у цифрову форму її використання є більш повним і практично безмежним. Завдяки електронній бібліотеці стає можливим доступ читачів до продукції, яка є в обмеженій кількості або в єдиному екземплярі, і не може бути доступною для більшості зі звичайних бібліотек (рідкісні книги, закордонні видання). Використовувати електронну бібліотеку можуть люди будь-якого віку, професій та уподобань. Тут знайдеться і класична література, і твори сучасних авторів, і технічна документація, і навіть казки та оповідання для дітей.

7. Полегшується реалізація нових форм бібліотечного та інформаційного обслуговування користувачів, зокрема обслуговування людей з обмеженими можливостями.

8. Робота з цифровими електронними документами може вийти за межі простого читання тексту або перегляду. Фрагменти вихідних даних можна використовувати в роботі, об'єднуючи, додаючи та редагуючи матеріали.

9. Інтенсивніше поширюється інноваційна інформація. Є можливість безкоштовно працювати з каталогами найбільших державних, регіональних та університетських бібліотек, відстежувати необхідні дані про сучасні публікації.

Електронні бібліотеки перетворилися на ключові інформаційні системи, що здійснюють накопичення та систематизацію документних ресурсів, інформаційне обслуговування користувачів шляхом організації доступу до першоджерел, систематизованого знання та надання комплексу сучасних мережевих інформаційних сервісів. Потенціал електронних бібліотек величезний, для реалізації закладених можливостей в електронних бібліотеках потрібно сформувати великі фонди, за допомогою яких користувачі можуть отримувати доступ до всієї наявної у світі інформації простіше та швидше, ніж до друкованих фондів традиційних бібліотек.

Список використаних джерел

1. Електронні бібліотеки України як джерелознавча база наукових досліджень. URL: https://library.vn.ua/Konf2019/texts/6_1.htm (дата звернення: 09.04.2023).
2. Ланде Д. В., Баркова О. В. Електронна бібліотека як середовище адаптованого агрегування інформації. *Бібліотечний вісник*. 2013. № 2. С. 12–17.
3. Резніченко В. А., Захарова О. В., Захарова Е. Г. Електронні бібліотеки: інформаційні ресурси та сервіси. *Проблеми програмування*. 2005. № 4. С. 60–72.
4. Спірін О. М., Іванова С. М., Новицький О. В. та ін. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів: монографія / за наук. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна. Київ: Педагогічна думка, 2012. 176 с.

